

Piotr Sroczyński

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

AUTORYTET NAUCZYCIELA RELIGII

Cel badań. Rola autorytetu katechety – nauczyciela religii w religijnym wychowaniu dzieci i młodzieży. **Materiał i metody.** Analiza literatury przedmiotu w oparciu o wybrane materiały naukowe. **Wyniki.** Osobista wiara i merytoryczne przygotowanie umacniają autorytet nauczyciela religii. **Wnioski.** Autorytet nauczyciela religii rozwija w uczniach życie chrześcijańskie, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym.

Słowa kluczowe: katecheta, autorytet, uczeń

Współczesne społeczeństwo korzysta z różnych możliwości edukacyjnych i ogólnie ma świadomość, jakim trzeba być i postępować na co dzień. Jest też jednak wiele rodzin pozbawionych tej wiedzy, które wychowując swoje dzieci, ograniczają się do elementarnego empiryzmu, bezwzględnej dyscypliny, a nawet ślepego posłuszeństwa. Takie stanowisko rodziców nie buduje ich autorytetu.

Posyłając dzieci do szkoły, rodzice niewiele mówią im o szanowaniu nauczycieli, a w tym też katechetów (Mitek, 1992, s. 13). Są także tacy, którzy nawet nie dostrzegają wartości autorytetu w codziennym postępowaniu i dlatego w ich zachowaniach pojawiają się elementy antypedagogiczne. Dzieci i młodzież domagają się zaś wzorców także w dziedzinie religijnej i moralnej. W rzeczywistości wychowanie jest sztuką trudną i subtelną. Składa się na nie wiedza, doświadczenie, zdrowy rozsądek, a przede wszystkim wiele miłości i poszanowania dla każdego człowieka. Dziś bardziej niż dawniej pozostają w psychice dzieci ślady krzyku rodziców, awantur i przemocy fizycznej. Delikatne struktury osobowości dziecka są bardzo wrażliwe na wszelkiego rodzaju niesprawiedliwość ze strony ludzi dorosłych. Dzieci obserwują nie tylko rodziców, ale również nauczycieli i katechetów; często biorą z nich przykład. Jeśli dorośli darzą się wzajemnie życzliwością, potrafią tak postępować też ich dzieci. Dla niektórych rodziców najwyższy autorytet w zakresie religii i moralności ma ksiądz katolicki. Nie da się go niczym zastąpić w wychowaniu młodego pokolenia (Mitek, 1992, s. 8).

Nie trzeba dowodzić, że od autorytetu katechety-nauczyciela religii zależy wynik religijnego wychowania dzieci i młodzieży. Trudno byłoby z nimi rozmawiać, gdyby nie cieszył się potrzebnym zaufaniem, powagą i szacunkiem. W rozstrzygnięciu dylematów religijno-moralnych nauczyciel religii odgrywa zasadniczą rolę, ponieważ ma niekwe-

Praca wpłynęła do Redakcji: 07.03.2019
Zaakceptowano do druku: 22.05.2019

Adres do korespondencji: Piotr Sroczyński, Instytut Historii Kościoła i Teologii Pastoralnej, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, ul. Katedralna 1, 50-328 Wrocław, e-mail: mieczducha@poczta.fm

Jak cytować:

Sroczyński, P. (2019). Autorytet nauczyciela religii. *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 65, 85–92.

stionowany autorytet w tym względzie. Okazywany mu szacunek i poważanie mają niezmierne znaczenie w poprawnym wychowaniu uczniów (Szkudlarek, 1991, s. 8).

Młodsze dzieci łatwiej uznają autorytet nauczyciela religii budowany we wspólnocie szkolnej. Proces budowania autorytetu jest bardzo powolny i umacnia się przy odpowiednich warunkach sprzyjających pracy katechetycznej. Dzieciom nie jest obojętne, co mówi się w szkole o nauczycielu religii. Sam katecheta musi również o to zadbać i dobrze współpracować z innymi nauczycielami oraz uczniami. Podstawą jego autorytetu jest świadectwo życia. Oczekuje się od niego sprawiedliwości i uczciwości, prawdy i miłości, a na terenach misyjnych poświęcenia swego zdrowia i życia dla dobra bliźnich, nawet tych najmniejszych. Wymienione przymioty nie są zbiorem różnych cech, lecz ukazują normy, jakimi powinien się on kierować. Nauczyciel religii dla swoich uczniów jest moderatorem i duchowym opiekunem. Nadaje wspólnocie klasowej odpowiednią formację, zgodną z duchem *Ewangelii*, tradycją i nauką Kościoła. Kiedy cieszy się autorytetem, jest w łączności ze swoimi uczniami, bez względu na ich wiek. Wymagają oni od niego „wielkiego serca”, to znaczy wyrozumiałości dla każdego ucznia, poświęcenia im wiele czasu, także mądrości w łagodzeniu wszelkich zaistniałych konfliktów (Mitek, 1998a, s. 29).

AUTORYTET W ROZUMIENIU FENOMENOLOGICZNYM

Wyraz „autorytet” pochodzi od łacińskiego słowa *auctoritas*, czyli powaga, moc, wpływ, władza, znaczenie. Określeniem tym można posługiwać się wtedy, gdy co najmniej dwie osoby pozostają w takim stosunku, że jedna z nich, przypisując drugiej znaczenie lub możliwość wpływania na tok zdarzeń, uznaje jej wyższość lub przewagę w danej dziedzinie życia społecznego i kulturalnego (Mitek, 2007, s. 12; Okoń, 2000, s. 23). Taki oto stosunek zachodzi między nauczycielem religii a uczniami – dotyczy to także nauczycieli innych przedmiotów, rodziców, dziadków i krewnych.

Autorytet w życiu szkolnym odgrywa ważną rolę – trudno byłoby mówić o porządku w klasie, a nade wszystko o chrześcijańskim wychowaniu bez niego. Na nim opiera się posłuszeństwo i wszelki porządek społeczny. Dla człowieka wierzącego najwyższym i ostatecznym autorytetem jest sam Bóg. On poucza człowieka poprzez głos sumienia, zwłaszcza jeśli trzeba coś osądzić w kategoriach dobra i zła. Z nim musi się liczyć wszelki postęp naukowy, gdyż trudno byłoby badaczowi rozpoczynać jakiekolwiek dzieło od jego początku. Postęp zaznacza się wówczas, gdy kontynuowane są prace już wcześniej rozpoczęte przez kogoś innego. Jego osiągnięcia przyjmuje się na podstawie posiadanego autorytetu (Wójcik, 1997, s. 300).

Uczniowie, nauczyciele, a także osoby z administracji szkolnej powinni mieć łatwy dostęp do ludzi cieszących się autorytetem. Dlatego dobrze jest wyznaczyć czas – godzinę i dzień – na rozmowę, spotkanie; choć nie wyklucza się tu spontaniczności. Jeśli nauczyciel religii mający autorytet pozytywnie ustawia się do dialogu z uczniami, okazuje im wymagany szacunek i znajduje czas na spotkanie z nimi, będzie odnosił ewidentne sukcesy wychowawcze.

Mówiąc o autorytecie nauczyciela religii, zazwyczaj podkreśla się te jego zalety, które przejawia w życiu szkolnym. Jego osobowość wpływa na kontakty z uczniami, gdyż budowana jest przez bogactwo duchowe imponujące uczniom. Chętnie pracuje we wspólnocie szkolnej i klasowej. Z radością udaje się do szkoły i poświęca czas uczniom

z pobudek altruistycznych (Forycki, 2000, s. 16). Przez autorytet nauczyciela religii rozumie się także zespół stałych właściwości, przeżywanych procesów psychofizycznych, doznań duchowych, dzięki czemu zyskuje on szacunek, poważanie i posłuch w klasie oraz w szkole. Uczniowie przejawiają chęć naśladowania go, choć łatwo to im nie przychodzi ze względu na różnice wieku, płci, wykształcenia i życiowego doświadczenia. Autorytet nauczyciela religii przejawia się w sposobie dialogowania, argumentowania, motywowania i nauczania. Bardzo korzystne jest, gdy może się on wykazać rozległą wiedzą teologiczną i praktyką pedagogiczną. Ponadto wielką rolę odgrywa zespół cech naturalnego powołania do formowania drugiego człowieka.

Nauczyciel religii nie może poprzestawać na raz zdobytym autorytecie w szkole i w klasie; musi stale pracować, w celu osiągnięcia wyższych kwalifikacji merytorycznych i duchowych. W tej ostatniej dziedzinie musi nieustannie dojrzewać, aby nie popaść w rutynę. Autorytet nie tylko pomaga w wytwarzaniu pozytywnej atmosfery środowiskowej, ale jest także konieczny w systematycznej katechizacji.

Nauczyciel religii mający niekwestionowany autorytet jest świadkiem wiary, prawdy, miłości, bezinteresowności, poświęcenia, dobroci, a nawet ofiary z życia. Przykładem mogą być tutaj święci i błogosławieni Kościoła. Katecheci pracujący w szkole są to ludzie zwyczajni i cisi, spokojni i nienarzucający się pokorni i dyspozycyjni, pracujący nie dla rozgłosu i pochwały, lecz dla wyższych wartości – religijnych i moralnych. Wielu nauczycieli religii swoją pracę w szkole uważa za zwyczajną posługę duszpasterską, aby w tym dziele był Bóg uwielbiony, a prawda zwyciężyła nad kłamstwem (Forycki, 2000, s. 21).

Nauczycielowi religii przydatna jest znajomość praw psychologii rozwojowej i metod pedagogiki. Ułatwiają one bardzo nawiązywanie kontaktów z uczniami. Często nauczyciele innych przedmiotów stawiają katechecie określone wymagania, nierzadko bardzo wysokie. Dotyczą one przeważnie dyskrecji, empatii, delikatności. W grę wchodzi tutaj często ich emocje, grzechy, niedoskonałości, załamania psychiczne i utrata wiary w Boga. Szukają oni wówczas kogoś z autorytetem, aby podzielić się swoimi problemami i otrzymać duchowe wsparcie. Najczęściej wybierają do tego szkolnego katechetę.

Do ważnych cech nauczyciela religii zalicza się również ogólną wrażliwość na potrzeby uczniów oraz talent pedagogiczny, jako naturalną skłonność do ich wychowywania. Nauczyciel religii, ponieważ stara się postępować sprawiedliwie, może mieć wielu chętnych przychodzących na jego lekcje. Kiedy zachodzi potrzeba ingerowania w życie wewnętrzne uczniów, czyni to z wielką delikatnością, kulturą i wyczuciem. Stara się być życzliwy dla wszystkich, co nie jest łatwe w szkolnej katechizacji.

Z autorytetem ściśle wiąże się powołanie, co sprzyja pozytywnemu nastawieniu do pracy szkolnej. Nauczyciel chętnie wówczas udziela rad i poświęca wolny czas na indywidualne rozmowy. W takich czy podobnych przypadkach przejawia się jego ojcowska miłość i duszpasterskie z troską. Nauczyciel religii cieszący się autentycznym autorytetem jest otwarty na uczniowskie problemy i dlatego próbuje je rozwiązywać. Poważanie takiego nauczyciela religii sprawia, że się tego w szkole nie kwestionuje. Chętnie też sięga po środki dydaktyczne, które ułatwiają prowadzenie dialogu w czasie lekcji i kierowanie uczniami podczas zajęć.

Zmartwienia i problemy, z którymi spotyka się nauczyciel religii skłaniają go do głębszej refleksji nad sobą i własnym posłannictwem w szkole. Ważne jest tutaj, aby mógł on te refleksje przeżywać w łączności z Bogiem, najwyższym autorytetem dla wielu ludzi. Osobista wrażliwość nauczyciela religii na wartości duchowe pogłębia jego wiarę, zachęca do osobistej modlitwy i umiłowania Chrystusa nauczającego ludzi. Chrystus

cieszył się autorytetem ze względu na głoszoną przez siebie naukę, tak często potwierdzaną cudami, poczynając od Kany Galilejskiej (J 2, 1–12), a skończywszy na zmartwychwstaniu (J 20, 19–23) i wstąpieniu do nieba (Mk 16, 19–20).

Przymioty osobiste nauczyciela religii słaniają go do przejmowania funkcji moderatora w różnych sprawach szkolnych. Jeśli mu się to udaje, zdobywa w szkole autorytet, dzięki czemu może łączyć innych nauczycieli i uczniów ze sobą i domagać się od nich wzajemnego szacunku. Zdolność budowania komunii osób w szkole lub w klasie jest cechą katechety o wysokim autorytecie. Jest on nierzadko duchowym przywódcą w swoim środowisku szkolnym. Nie ucieka do abstrakcji, lecz pomaga innym w odnajdywaniu sensu życia i w nawiązywaniu życzliwych kontaktów. Przybiera w szkole postawę służebną wobec środowiska szkolnego oraz jego problemów, zwłaszcza religijno-moralnych (Mitek, 1998b, s. 117).

Nauczyciel religii o dużym autorytecie jest sługą Bożego orędzia i jego głównym świadkiem, dlatego jego dialog z uczniami nie może się odbywać bez odwoływania się do autorytetu Boga, zaś osobiste świadectwo życia musi podkreślać w sposób wystarczający Jego rolę. Chcąc skutecznie katechizować, nauczyciel musi postępować zgodnie z tym, co głosi i świadczyć o tym codziennym życiem. Chodzi tutaj o właściwą duchowość, czytelność zamiarów i odpowiedni poziom moralny. Potrzebna jest mu świadomość, że jest jedynie sługą Najwyższego, który wszystkich przemienia swoją łaską (Baranowski, 1996, s. 118).

Ze względu na posiadany autorytet katecheta nie głosi własnych poglądów ani upodobań, lecz odwołuje się do obiektywnych stwierdzeń biblijnych i całej nauki Kościoła. Każdy, kto rozmawia z takim nauczycielem odczuwa potrzebę głębszej zażyłości. Taka relacja nie jest łatwa, ale możliwa do zrealizowania w warunkach szkolnych. Katecheta staje się pośrednikiem w poszukiwaniu przez uczniów modelu życia. Osobowość nauczyciela religii mającego autorytet jest dynamiczna i permanentnie formowana przez autoformację.

KATECHETYCZNO-PEDAGOGICZNE OKREŚLENIE AUTORYTETU

Rozważając zagadnienie autorytetu nauczyciela religii, nie trudno stwierdzić, że istnieje hierarchia wartości również w tej dziedzinie. Z tego powodu mówi się o autorytecie wychowawczym, który ma zastosowanie we wszelkich poczynaniach pedagogicznych – w szkole, grupie charyzmatycznej czy parafii. Nauczycielowi religii nie chodzi o politykę społeczną, ale o postawy religijno-moralne zgodne z nauczaniem katechetycznym (Rowid, 1997, s. 258).

Nauczyciel religii pragnący wychowywać młode pokolenia uczniów musi cieszyć się wymaganym autorytetem. Zdobywa go powoli, ale systematycznie w ciągu swojej pracy szkolnej. Nie wykorzystuje do tego przewagi intelektualnej, ale pracuje nad sobą i przez to wzbogaca się w pozytywne przymioty charakteru. Ważna jest tutaj osobowość, charakteryzująca się umiłowaniem dzieci i młodzieży. Dlatego poświęca wiele czasu na dobre przygotowanie się do zajęć, aby poprawnie przekazywać prawdy Boże.

Autorytet pedagogiczny nauczyciela religii jest przydatny we wszystkich jego poczynaniach na terenie szkoły. Nauczyciel skupia się nad właściwą problematyką i równocześnie nawiązuje kontakt z uczniami, zwłaszcza podczas lekcji religii. Istotną sprawą jest tu emanowanie wartości duchowych, a nie tylko wiedzy książkowej. Nie koliduje to z obiektywnym prawem nauczycielskim i nie działa wbrew teom szkolnego nauczania.

Katechecie nie chodzi o zastępowanie nauczycieli innych przedmiotów ani czynienie czegokolwiek wbrew rodzicom i domowemu wychowaniu. Ze wszystkimi stara się żyć w zgodzie, zwłaszcza z uczniami (Mitek, 1997, s. 21).

Autorytet nauczyciela religii na ogół harmonizuje z opinią środowiska szkolnego. To promuje go w oczach rodziców uczniów. Jest on z natury czujny i reaguje na wszelkie potrzeby swoich podopiecznych, a także troszczy się o ich praktyki religijne i życie moralne. Autorytet nauczyciela religii zazwyczaj jest powszechnie uznawany przez najbliższe środowiska wychowawcze – dom, szkołę, parafię.

Zagadnienie autorytetu pedagogicznego nauczyciela religii należy do ważnych dziedzin szkolnego wychowania. Autorytet odgrywa istotną rolę w religijnym promowaniu dzieci i młodzieży. W życiu nauczyciela religii jest wartością, której nie da się zastąpić żadną inną. Jego funkcja w szkole jest wyjątkowa i związana z osobistą duchową formacją. Uczniowie spotykają się z nim przez cały okres swojego wzrastania fizycznego i dojrzewania psychicznego. Znaczenie nauczyciela religii jest wyjątkowe, ponieważ wprowadza on w kulturę i cywilizację nauczanie ewangeliczne (Rybicki, 1990, s. 18).

Autorytet nauczyciela religii oznacza również tyle, co wyzwalanie w życiu uczniów pewnych stanów psychicznych i emocjonalnych. Sądy i stwierdzenia nauczyciel podaje z dużą dozą ostrożności. Na lekcji religii opiera się nie na dowodach z nauk przyrodniczych, lecz na wierze i zaufaniu do Objawienia Bożego. Uczniowie podporządkowują się jego stwierdzeniom, gdyż ma wymagany autorytet. Czynią to często dobrowolnie i świadomie, z szacunkiem i życzliwością.

Autorytet nauczyciela religii jest największą wartością w jego pracy szkolnej i dlatego wpływa na wychowanie dzieci i młodzieży. On uczy także dobroci, taktu oraz wdzięczności za formację duchową. Dzieci i młodzież, gdy przyjmują coś od niego, są przeświadczane, że obdarowuje je z życzliwością. Takim autorytetem cieszy się też nauczyciel w domach rodzinnych uczniów, w gronie pedagogicznym, w parafii i wśród duszpasterzy. Przepuszczalnie tego rodzaju autorytet mają nauczyciele religii w wielu szkołach, bez względu na poziom nauczania. Jest to więc autorytet pedagogiczny niezbędny w każdym procesie wychowawczym (Marciniczyk, 1991, s. 38).

Uczniowie, którzy mają z racji swej żywej natury zmysł krytycyzmu, szukają osoby o autorytecie nie tylko w dziedzinie szkolnej wiedzy, lecz także prawdy życiowej. Bierne nastawienie do rzeczywistości osłabia ich, a nawet obniża prestiżowo. Potrzebny jest im stały kontakt z otoczeniem w celu porównywania faktów i opinii. Nauczyciel religii podaje im obiektywną wiedzę, zapoznaje ich z różnymi sądami i twierdzeniami. Pomaga im jako autorytet, który darzy się zaufaniem. W dziedzinie wiary katolickiej nauczyciel religii prowadzi dzieci i młodzież do źródeł wiedzy religijnej. Nie zadowolona się popularnymi i niesprawdzonymi informacjami. W swojej nauce opiera się na powadze Boga i Kościoła.

Autorytet pedagogiczny katechety ma swe zastosowanie również w dziedzinie życia moralnego uczniów. Choć istnieją różne osobowości wśród nauczycieli religii, zawsze źródłem ich autorytetu są najwyższe wartości wypływające od Boga. Najwyższym autorytetem dla chrześcijan jest Jezus Chrystus – Prawda, Droga i Życie (J 14, 6). „Jest on głosem budzącym sumienia ludzkie” (Mitek, 1996, s. 12). Kto przyjął chrzest święty, ze względu na Boży autorytet ma dawać temu świadectwo.

Nauczyciel religii, który cieszy się wymaganym autorytetem, wie, że to jest cecha nie przez kogoś nadana, lecz osobiście wypracowana. Jego autorytet nie jest wymuszony przez innych nauczycieli; jest efektem jego własnego wysiłku. Nie mają tu znaczenia

odczucia osobiste czy bojaźń przed uczniami. Autorytet religijno-moralny nauczyciela na ogół jest wartością stałą i dozonną. Przykładem mogą być emerytowani katecheci, których wspomina się w dorosłym życiu.

Uczniowie poszukujący autorytetu na terenie szkoły wywodzą się nie tylko z młodszych klas, lecz także ze starszych. Pragną oni widzieć nauczycieli z powołania każdego dnia. Do tej grupy należą również nauczyciele religii. Przeważnie są to kapłani, siostry zakonne, jak również katechetki i katecheci, którzy przekazują wartości płynące z *De-kalogu* i *Ewangelii*. Wyrażają w ten sposób także własne pragnienia, aby dobrze przygotować uczniów do samodzielnego życia religijnego. Katecheci podchodzą w tym względzie do każdego z miłością i konsekwencją. Emanuje od nich również autorytet w kwestiach życia katolickiego (Kantyka, 2004, s. 6).

Uczniowie domagają się wzorów osobowych wśród nauczycieli i katechetów. Chcąc skutecznie wychowywać w szkole, nauczyciele muszą odpowiednio układać wzajemne stosunki z dziećmi i młodzieżą. Jest to możliwe tylko dzięki autorytetowi. Z tego wynika odpowiedzialna postawa nauczyciela religii wobec uczniów, a także ich przyjaciół i znajomych. Oni bowiem uważnie obserwują zachowania wyrażające te relacje i w związku z tym rodzi się potrzeba rewerencji. Ważnym czynnikiem są tu także interakcje, czyli wzajemne oddziaływanie nauczyciela religii i wychowanków. Najczęściej w tym wyraża się efekt zachowań celowych, to jest kierowanych wyraźną intencją i motywami.

O pomyślnym przebiegu katechizacji w szkole decyduje nie tyle liczba lekcji religii, co raczej autorytet nauczającego oraz merytoryczność zajęć klasowych. Podstawowym tematem szkolnej katechezy jest zazwyczaj Chrystus działający w Kościele oraz moralne życie wierzących. Nie znaczy to, że obojętne są interakcje, które zdarzają się w szkole i w klasie, podczas wycieczek lub w czasie pielgrzymek. Przy takich lub podobnych spotkaniach wyłania się postać nauczyciela religii, który wytwarza przyjazną atmosferę w określonej grupie (Izdebska, 1991, s. 77).

Niekiedy sądzi się, że podstawowe znaczenie dla wyrobienia autorytetu mają osoby dobrze znane, a indywidualności postronne nie odgrywają tu większej roli; są drugorzędne. Z obserwacji codziennego życia wynika jednak, że ta reguła nie zawsze się sprawdza, ponieważ w każdej grupie mogą pojawić się takie osoby, które darzy się posłuchem i z łaskawością przyjmuje ich argumentację. Brak takich katechetów jest być może jednym z powodów osłabienia frekwencji na lekcjach religii w szkole. Wychowawcza furkacja autorytetu jest czynnikiem scalającym, prowadzącym do szacunku i miłości (Kowalska, 2003, s. 198).

Niewłaściwe wychowanie, zdarzające się w niektórych szkołach, wiąże się z niechęcią do lojalności i posłuszeństwa wobec nauczycieli. Trudno tam też mówić o autorytecie pedagogicznym. Nauczanie szkolne prowadzi do pozytywnego celu za pomocą zespołu odpowiednich metod, środków i form.

Nauczyciel religii musi pracować nad sobą, aby unikać błędów wychowawczych. Nie może dawać uczniom powodów do irytacji lub zniechęcania się. Jeśli pojawiają się tego typu sygnały, powinien skorygować dotychczasowe postępowanie i zaprosić uczniów do dyskusji i wspólnego działania. Bywa, że dyrektywy wychowawcze nie osiągają zamierzonych celów i nie są wykonywane. W psychice dzieci i młodych ludzi może się wtedy pojawić niechęć do nauczyciela religii.

Katecheta, prowadząc klasę i opiekując się nią, powinien często odwoływać się do osobistego doświadczenia, refleksji i jasnych decyzji. Działalność impulsywna nie daje dobrych rezultatów. Podobnie chybione są polecenia wydawane w sposób niemethodyczny i bez nawiązania kontaktu z młodym pokoleniem.

Autorytet sprzyja nauczycielowi religii w tworzeniu koncepcji duszpasterskich. Może to początkowo spotykać się z krytyką ze strony młodzieży, ale jeśli nowe doświadczenia przyniosą oczekiwane efekty, zostają zaakceptowane i wzbogacają wychowawczy autorytet katechety. Nauczyciel religii sprzyja postępowi i rozwojowi swoich wychowanków, ale nie toleruje postaw szkodliwych. Praca wychowawcza zajmuje mu wiele czasu, ale też przynosi zadowolenie i daje pozytywne efekty (Bardecki, 1989, s. 15).

Wiedza pedagogiczna w znacznym stopniu chroni nauczyciela religii przed popełnianiem błędów pastoralnych. Dzięki niej potrafi zaradzić uczniowskim brakom religijnym, wagarom, kłamstwom, lenistwu i nieuczestniczeniu w niedzielnej Eucharystii. Znając różne mechanizmy i motywy postępowania, katecheta może rozmawiać z uczniami, przekonywać ich oraz wykazywać im niesłuszność takiego postępowania. Tak może dialogować ktoś, kto cieszy się niekłamany autorytetem w klasie i w szkole. Zniechęcenie oraz irytacja zagłuszają w nim rozsądek i wychowawczą roztropność. Podobnie jest z uprzedzeniami oraz reakcjami irracjonalnymi, które są niekorzystne wychowawczo, ponieważ negatywnie nastawiają starszych do młodszych i na odwrót (Hurlock, 1989, s. 252).

Nauczyciel religii cieszący się autorytetem na ogół wie, dlaczego uczniowie postępują w określony sposób i reaguje w razie potrzeby. Niestety wiedza ogólna może tu nie wystarczyć, potrzebne jest doświadczenie szkolne i czas, aby zaistniała sytuacje przeanalizować. Na pewno można uniknąć wielu przykrych zdarzeń na lekcjach religii, jeśli umie się panować nad sobą. Tak więc, stale konieczna jest samokontrola i autoedukacja (Rak, 2000, s. 118).

Samowychowanie u nauczyciela religii zajmującego się edukacją religijną młodego pokolenia ma szczególne znaczenia w kontekście autorytetu pedagogicznego. Zdarza się, że niektórzy katecheci wykazują wobec uczniów nadmierną opiekę, co jest bardzo szkodliwe w procesie ich usamodzielniania się i kształtowania psychicznej równowagi. Okazywanie nadopiekuńczości pasterskiej jest bardzo wątpliwe pod względem duszpasterskim.

Z autorytetem pedagogicznym nauczyciela religii wiąże się takt uczuciowy, ludzka roztropność i zdrowa ocena sytuacji. Nauczyciel religii nie może być zbyt surowy ani nadmiernie pobłażliwy. Nie powinien oczekiwać łatwych i szybkich sukcesów. Dzieci i młodzież nie mogą być podmiotem zaspokajania własnych aspiracji i ambicji nauczyciela religii. Niewłaściwe jest też dążenie katechety do wybicia się ponad innych nauczycieli albo panowania nad całą szkołą. Katecheta szkolny cieszący się autorytetem liczy się z własnymi zdolnościami, zainteresowaniami i aspiracjami.

Bycie nauczycielem religii i rozwijanie autorytetu nie jest zadaniem łatwym. Nauczyciel sam nie zawsze jasno uświadamia sobie rzeczywistość, jaką reprezentuje. Czasem przypisuje sobie większą rolę w danym środowisku, niż jest to w rzeczywistości. Napotkane porażki mogą niejednego nauczyciela religii zniechęcić do pracy w szkole i wywołać potrzebę szukania innej dla dobra Kościoła i Ojczyzny (Januskiewicz, 1999, s. 148).

ZAKOŃCZENIE

Osobista wiara umacnia autorytet nauczyciela religii w środowisku szkolnym. W rzeczywistości jest on dla uczniów apostołem prawdy, dobra, czystej miłości, wiary, moralności chrześcijańskiej, miłosierdzia; stając się w ten sposób współpracownikiem parafial-

nego duszpasterza. Poznając wielu młodych ludzi, rozwija w nich życie chrześcijańskie, zarówno indywidualne, jak i w rodzinach oraz ruchach i stowarzyszeniach (por. DB, nr 30).

Ojcowie Soboru Watykańskiego II mówią, że „istnieje w Kościele różnorodność posługiwania, ale jedność posłannictwa. Ludzie świeccy stawiający się uczestnikami funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa, mają swój udział w Kościele” (DA, nr 2). Świeccy katecheci oraz ich uczniowie należą do Kościoła, który cieszy się autorytetem samego Jezusa. On jednym polecił nauczać, drugim umacniać wiarę. W tym tak szerokim działaniu jest miejsce na chrześcijańską autoedukację w oparciu o najwyższy autorytet – Boga.

BIBLIOGRAFIA

- Baranowski, Z. (1996). *Życie religijne dzieci i młodzieży*. Poznań: UAM.
- Bardecki, A. (1989). *Kościół w życiu katolika i katolik w życiu Kościoła*. Kraków: Znak.
- Forycki, R. (2000). *Duszpasterstwo w małych grupach*. Poznań: UAM
- Hurlock, E. (1989). *Rozwój młodzieży*. Warszawa: PWN.
- Izdebska, H. (1991). *Nasze dzieci i my*. Warszawa: WP.
- Januszkiewicz, J. (1999). *Autorytet nauczyciela*. Kraków: Impuls.
- Kantyka, P. (2004). *Autorytet w Kościele*. Lublin: KUL.
- Kowalska, D. (2003). *Autorytet i normy*. Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie.
- Marcińczyk, B. (1991). *Autorytet osobowy. Geneza i funkcje regulujące*. Katowice: UŚ.
- Mitek, E. (1992). Autorytet rodziców. *Nasze Słowo*, 4, 8–18.
- Mitek, E. (1996). *Wzory osobowe młodzieży*. *Adsum*, 7–8, 9–18.
- Mitek, E. (1997). Rozwój psychiczny młodzieży i jej społeczne dążenia. *Adsum*, 4, 17–26.
- Mitek, E. (1998a). Niebezpieczne tendencje w życiu młodzieży. *Adsum*, 3, s.19–31.
- Mitek, E. (1998b). Życie religijno-moralne młodego pokolenia. *Studia Paradyskie*, 8, 112–125.
- Mitek, E. (2007). Autorytet. W: C. Rogowski (red.), *Leksykon pedagogiki religijnej* (s. 12). Warszawa: Verbinum.
- Okoń, W. (2000). *Słownik pedagogiczny*. Warszawa: Żak.
- Rak, J. (2000). *Autorytet i moralność człowieka*. Warszawa: NOMOS.
- Rowid, H. (1997). *Podstawy i zasady wychowania*. Warszawa: Wspólna Sprawa.
- Rybicki, P. (1990). *Autorytet w nauce*. Wrocław: Ossolineum.
- Szkudlarek, T. (1991). *Wyzwania pedagogiki krytycznej i antypedagogiki*. Kraków: Impuls.
- Wójcik, E. (1997). *Metody aktywizujące stosowane w pracy grupowej*. Lublin: KUL.

ABSTRACT

The authority of a religion teacher

Background. To determine the role of the authority of a catechist – religion teacher – in the religious upbringing of children and youth. **Material and methods.** Analysis of the subject literature based on selected scientific materials. **Results.** Personal faith and substantive preparation strengthen the authority of a religion teacher. **Conclusions.** The authority of a religion teacher develops Christian life in students, both in the individual and social dimension.

Key words: catechist, authority, pupil